



EASTERN PARTNERSHIP Civil Society Forum

ДАЙДЖЕСТ 2

громадського спостереження за виборами в Україні

РЕЗЮМЕ

У цьому номері Дайджесту зосереджено увагу на проблемі реєстрації офіційних спостерігачів та представників міжнародних організацій на виборах в округах по всій території України. Ініціативами Electua.org, [Майдан Моніторинг: Вибори 2012](#) та [Громадською мережею ОПОРА](#) створені карти порушень, так звані — краудмепінги, що варіюють за категоріями різні види порушень та фіксують їх на карті України. Серед основних проблем громадськими організаціями були виявлені численні порушення: правил проведення передвиборчої агітації та чесної конкуренції; використання адміністративного ресурсу та порушення принципу рівності кандидатів; підкуп виборців.

ОСНОВНІ АКЦЕНТИ

- підготовка та тренування членів окружних та дільничних виборчих комісій (далі — ОВК та ДВК);
- утиски діяльності офіційних спостерігачів та представників міжнародних організацій на виборах;
- організація роботи закордонних виборчих комісій;
- моніторинг фінансових витрат кандидатів в окремих мажоритарних округах;
- ключові проблеми на картах порушень;
- заходи та план дії в день голосування.

1. Тренінги для членів ОВК та ДВК

Комітет виборців України напередодні дня голосування проводив різноманітні підготовчі тренінги для представників ОВК та ДВК, пояснюючи: їх обов'язки, процедуру та порядок проведення засідань чи внесення змін до списку виборців, способи взаємодії зі спостерігачами та представниками засобів масової інформації тощо. У результаті подібних навчальних заходів було розроблено спеціальні [посібники для членів ДВК](#) та [спостерігачів КВУ на парламентських виборах 2012](#), в яких детально прописано можливості застосування законодавства про вибори народних депутатів на захист прав громадян, схеми підрахунку голосів на виборчих дільницях та описана процедура проведення засідань виборчих комісій. Ця освітня місія сприяла поширенню обізнаності громадськості в тонкощах українського виборчого законодавства та зменшенню рівня порушень на наступних парламентських виборах з боку представників ОВК та ДВК.

Також Комітет виборців України створив [пам'ятку виборців](#), в якій коротко та покроково описані права громадянина щодо уточнення себе у списку виборців та обов'язки в день голосування.

2. Діяльність офіційних спостерігачів та представників міжнародних організацій

Згідно до інформації, наданої Центральною виборчою комісією, надходять заяви з боку



окремих місій спостереження і міжнародних спостерігачів щодо утискання у процесі здійснення ними відповідної діяльності з боку деяких членів виборчих комісій на місцях. У зв'язку з цим ЦВК направила до 225 окружних виборчих комісій спеціальний лист, в якому звернула увагу на необхідність дотримання вимог виборчого законодавства в частині роботи офіційних спостерігачів і забезпечення належних умов для їх діяльності. У свою чергу, окружні виборчі комісії мають довести зміст цього документа до дільничних виборчих комісій.

Комітет виборців України звертає увагу на необхідність забезпечення умов для діяльності офіційних спостерігачів від іноземних держав та міжнародних організацій в межах чинного законодавства України.

3. Діяльність закордонних виборчих дільниць

Як зазначено на офіційному сайті Громадської мережі ОПОРА бюлетені мають отримати 116 дільничних виборчих комісій на закордонних виборчих дільницях. Вони передаються з урахуванням резерву, у визначеному законом розмірі – у кількості, що не перевищує 0,5 відсотка від кількості виборців, включених до списків для голосування.

4. Моніторинг фінансових витрат кандидатів в окремих мажоритарних округах

Згідно до [проміжного звіту Громадської мережі “ОПОРА”](#), був проведений моніторинг фінансових витрат кандидатів в мажоритарних округах №42, 73 та 222. Дана необхідність контролю громадськості за грошовим обігом окремих кандидатів викликана тим, що дієвих механізмів перевірки фінансових операцій суб'єктів виборчого процесу не існує та загадкою для виборців залишається питання джерел наповнення фондів кандидатів. ОПОРА разом з Комітетом «Рівність можливостей» за підтримки Міжнародної фундації виборчих систем (IFES) проводить моніторинг витрат ключових кандидатів у 3-х пілотних округах (222 – Київ, 42 – Донецьк, 73 – Закарпаття). В результаті польового дослідження, яке здійснюватиме ОПОРА протягом всього періоду виборів, 22 спостерігачі повинні зафіксувати зовнішню рекламу кандидатів, відвідати публічні та агітаційні заходи, зібрати примірники поліграфічної продукції та проаналізувати чисельність залученого персоналу, платних агітаторів, штатних членів комісій кандидатів. Методологія дослідження розроблялась за участю міжнародних експертів IFES. Партнери моніторингу Комітет «Рівність можливостей» в свою чергу здійснює моніторинг та контент-аналіз згадок кандидатів у медіа, результати якого будуть додані до даних ОПОРИ наприкінці кампанії.

За результатами моніторингу визначено, що найбільш фінансово затратним та активним кандидатом, який використовує чисельні агітаційні інструменти є Тетяна Бахтєєва, Партія регіонів (місто Донецьк, центр – Ворошиловський район, округ №42); найбільш конкурентним округом щодо фінансової активності основних кандидатів став №222, в якому балотуються Максим Луцький (Партія регіонів) та Дмитро Андрієвський (ВО «Батьківщина»). Проте, найголовніше, не завжди фінансові витрати суб'єктів виборчого процесу на кампанію відповідають їх прибуткам задекларованим в 2011 році.

5. Ключові проблеми на картах порушень

Також ініціативами [Electua.org](#), [Майдан Моніторинг: Вибори 2012](#) та [Громадською мережею “Опора”](#) створені карти порушень, так звані — краудмепінги, що варіюють за категоріями різні види порушень та фіксують їх на карті України. Цікаво, що найчисленніші порушення (742 за даними Майдан Моніторингу: Вибори 2012) були виявлені за категорією “проведення передвиборчої агітації”. Використання адміністративного ресурсу, що порушує принцип рівності кандидатів та сприяє нечистій конкуренції, було зафіксовано більш ніж 397 разів. До того ж, громадськими організаціями зафіксовано використання прямого та непрямого підкупу виборців

на мажоритарних округах по всій території України.

6. Організація роботи в день голосування

Більшість неурядових громадських організацій в останній тиждень перед виборами наголошують на важливості прописати основні плани дій у день голосування щодо зменшення рівня можливої фальсифікації волевиявлення громадськості. Так, ініціатива Electua.org розробила список можливих порушень, фіксуючи які людина може зателефонувати на їх гарячу лінію і повідомити про нього. Серед можливих порушень у день голосування виокремлено: агітація в день голосування, втручання представників органів влади, правоохоронних органів у хід голосування, голосування більш ніж на одній дільниці, перешкоджання діяльності спостерігачів та представників міжнародних організацій, порушення в роботі виборчих комісій, процедури голосування, процедури підрахунку голосів або таємниці голосування. Ініціативою також був відзнятий [короткий ролик](#), що закликає населення небаїдуше ставитися до зафіксованих ними порушень під час проведення виборів до парламенту в Україні у 2012 році. Громадянська мережа ОПОРА розпочала просвітницьку кампанію для виборців «Захисти свій голос», в рамках якої учасники виборів зможуть дізнатися про види порушень виборчого законодавства та повідомити про них на безкоштовну гарячу лінію. Також ОПОРА представила свій відеоролик про інтерактивну мапу порушень [«Вибори 2012»](#). Просвітницька кампанія «Захисти свій голос» є складовою проекту «Розбудова спроможності в проведенні навчання у виборчому процесі та підвищення обізнаності виборців», що реалізовується Координатором проектів ОБСЄ за підтримки Канадського агентства міжнародного розвитку та Міністерства зовнішніх справ Норвегії.

ПІДСУМКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Готуючись до чергових виборів народних депутатів громадські організації активно долучаються до процесу забезпечення максимально прозорої боротьби між кандидатами, представлення чесного волевиявлення громадян та уникнення формального порушення через необізнаність із виборчим законодавством України. В Україні продовжують фіксувати порушення правил передвиборчої агітації, факти непрямого підкупу виборців, тиску на ЗМІ та активне втручання адміністративного ресурсу та правоохоронних осіб в хід кампаній окремих кандидатів.

Найпоширенішим видом політичної технології залишається благодійність, а Партія Регіонів залишається лідером у висвітленні на загальнодержавних теле- та радіоканалах. Проте, громадськими організаціями було визначена необхідність просвітницьких кампаній для членів ДВК та ОВК, спостерігачів та представників міжнародних організацій, а також — виборців щодо роз'яснення їх прав, обов'язків, можливих порушень, необхідності про ці порушення заявляти та сприяти проведенню виборів до парламенту, що адекватно відображають інтереси суспільних груп на всій території України.

Дайджест підготовано за результатами діяльності та громадського спостереження наступних неурядових організацій за виборчим процесом в Україні:

- Комітет виборців України (<http://www.cvu.org.ua/>),
- Громадська мережа ОПОРА (<http://oporaua.org/>),
- Асоціація “Спільний простір” (<http://www.prostir-monitor.org/>),
- Ініціатива Electua.org (<http://electua.org/>),
- Рух “Чесно” (<http://www.chesno.org/>),
- Майдан Моніторинг (<http://maidanua.org/vybory2012/>) та
- Коаліція виборчих ініціатив “Дзвін” (<http://dzvin.in.ua/>).